

BEDENKINGEN BIJ WAARNEMEND BURGEMEESTERS

COLUMN

RUUD VAN BENNEKOM

Drs. R. van Bennekom is directeur van het Nederlands Genootschap van Burgemeesters

Nederland telt 393 gemeenten en er zijn dus 393 burgemeesters. Wie echter naar de periodieke overzichten van het ministerie van BZK kijkt, komt echter uit op een aantal dat zo'n 15% lager is. Dat verschil zit 'm in de waarnemend burgemeesters. Deze ambtsdragers zijn niet volgens de geldende benoemingsprocedure op hun plek gekomen, maar zijn door de commissaris van de Koning benoemd. Daarmee is de waarnemend burgemeester niet een bestuurder die door een volksvertegenwoordigend orgaan is uitgekozen, maar een bestuurder die door een andere bestuurder is aangesteld. Geen punt als het om bijzondere omstandigheden gaat, maar als de waarnemersbenoe-

mingen voor langere periodes en veelvuldig worden toegepast, dan kun je daar op zijn minst vraagtekens bij zetten.

We kennen in Nederland een door de gemeenteraad uitgekozen burgemeester. Formeel is het nog steeds de Kroon die de burgemeester benoemt en ontslaat, maar feitelijk heeft de gemeenteraad de doorslaggevende stem. De burgemeester legt ten volle aan de gemeenteraad verantwoording af over het door hem gevoerde bestuur. En de burgemeester kan alleen maar functioneren wanneer hij het vertrouwen van de raad heeft. Tenslotte kan de raad een eventueel ontslag van de burgemeester aan de Kroon voorstellen als de burgemeester in de ogen van

de raad niet meer functioneert en de verhoudingen in het gemeentebestuur verstoord zijn. Slechts op zwaarwegende gronden kan de Kroon van deze aanbeveling afwijken. Daarmee is de Nederlandse burgemeester een volledig democratisch ingebedde bestuurder; dat erkent de Raad voor Europa ook.

Voor de waarnemend burgemeesters ligt het een slag anders. De gemeenteraad heeft daar niet de doorslaggevende stem. Het is de commissaris die bepaalt wie wordt benoemd. Hij moet voor de benoeming van de waarnemend burgemeesters weliswaar overleggen met de gemeenteraad, maar dat is toch een wezenlijk andere positie voor de raad. Uiteraard legt ook de waarnemend burgemeester volledig verantwoording af aan de gemeenteraad, maar over de vertrouwensregel is niets geregeld. Tenslotte is er in de Gemeentewet geen procedure voor een raadsaanbeveling tot ontslag van een waarnemend burgemeester.

Bovendien is er nogal wat variatie in de wijze waarop de commissarissen opereren. De ene commissaris presenteert alleen de beoogd waarnemer aan de fractievoorzitters en de ander laat nog enige keuze door meer dan een kandidaat aan de fractievoorzitters voor te stellen. Het benoemingenbeleid van de commissarissen verschilt op nog meer punten. Zo zijn

er provincies waar vooral gepensioneerde burgemeesters of voormalig gedeputeerden als waarnemer worden benoemd, terwijl in andere provincies de commissarissen een waarnemersplek gunnen aan mensen om ervaring in het burgemeestersvak op te doen. Met die ervaring kunnen deze nieuwkomers dan vervolgens in de betreffende gemeente of elders mogelijk succesvol opgaan voor een Kroonbenoeming. En soms lijkt de commissaris met de benoeming van een waarnemend burgemeester de bestuurlijke agenda van de betreffende gemeente/regio te willen sturen

Van tijd tot tijd steken discussies over de gekozen burgemeester weer de kop op. Dat zal de komende tijd ook gebeuren, nu het wetsvoorstel om de (Kroon)benoeming van de burgemeester uit de Grondwet te halen, in eerste lezing is aanvaard. Vreemd genoeg is er veel minder te doen over de waarnemend burgemeesters, terwijl al jarenlang in een op de zes of zeven gemeenten de ambtsketen om de schouders van een waarnemend burgemeester hangt. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is verantwoordelijk voor het waarnemingenbeleid en de uitvoering ervan door de commissarissen. Maar ik merk niet dat de Kamer zich daar druk om maakt. Het adagium zou toch moeten zijn: alleen een waarnemer

als het echt nodig is, maar dat is niet de praktijk. Daarom doen zich soms heel eigenaardige zaken voor. Ik noem er een paar. Benoeming voor een paar weken na vertrek van de vorige burgemeester, terwijl de locoburgemeester best even op de tent had kunnen passen. Een burgemeestersvacature die al lang te voorzien was, maar waarbij de benoemingsprocedure niet tijdig is afgerond en er toch weer een waarnemer moet komen. Een gemeente waar de ene waarnemer de andere opvolgt. Een gemeente waar jarenlang een waarnemend burgemeester in charge is, terwijl de reden van diens aanstelling al lang achter de horizon is verdwenen.